

Դ. ՏԱՐԻ, ԹԻՎ 1, ԴԵՍՏԱՆԵՐ 2020

ԳԱՆԱՏԱՅԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԱՄՍԱԹԵՐԹ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՍՐԲԱԶԱՆ ՀՕՐ ՊԱՏԳԱՄԸ

ԱՊՐԻԼ ԽԱՒԱՐԻ ԹԷՆ ԼՈՅՍԻ ՄԷՋ

Աստուած Իր ստեղծագործութեան ժամանակ ամէն ինչ բարի և լաւ ստեղծեց, ապա օրհնեց:

Ան մարդը հողէն ստեղծեց, կենդանութեան շունչ տուաւ անոր և կառավարիչ կարգեց՝ իշխելու ծովուն, երկնքին և երկրին վրայ: Մարդը ի սկզբանէ տարբեր բնութիւն ունեցաւ, որովհետև Աստուած անոր պարգևեց խելք, ազատ կամք և անմահ հոգի: Մակայն նախամարդէն սկսեալ մինչև այսօր, շատ մարդիկ կը հեռանան իրենց իսկական կոչումէն, և բնականաբար կը խաթարուի անոնց մէջ Աստուծոյ նմանութեան ճշգրիտ պատկերը:

Մեզմէ իւրաքանչիւրին հարց կը տրուի, թէ որքանով գիտակից ենք մեր կոչումին, ինչ պարտականութիւններ ունինք այս աշխարհի վրայ: Եթէ ծնողք ենք, պէտք է լաւագոյնս կատարենք մեր պարտականութիւնը՝ գործուրալ, հոգատար ըլլալ, սնուցանել և դաստիարակել մեր երեխաներուն: Եթէ հոգևորական ենք, Քրիստոսի օրինակով խոնարհ ըլլանք և սիրով ու նուիրումով ծառայենք Աստուծոյ: Եթէ ուսուցիչ ենք, ըլլանք իսկական նուիրեալներ՝ սերունդներ դաստիարակելու, կապարը ոսկիի և նիւթը հոգիի վերածելու: Եթէ արհեստաւոր ենք, մեր գործը պարկեշտօրէն կատարենք և մեր աօրեայ հացը վաստակինք: Եթէ արուեսագէտ ենք, ծնունդ տանք արուեստի նոր գործերու, անոնց մէջ կեանք, շունչ ու հոգի դնելով: Ահաւասիկ մարդուն կոչումը:

Այսօր որքանով գիտակից ենք այս կոչումին՝ շնորհքով ապրելու և քաջութեամբ պայքարելու այս կեանքին մէջ:

Երկրաւոր այս կեանքին ընթացքին դէմ յանդիման կը գտնուինք զանազան դժուարութիւններու, նեղութիւններու, դժբախտութիւններու, փորձութիւններու և մարտահրաւէրներու: Մարդուն համար անկումներ ունենալը բնական է, սակայն անոր իսկական կոչումն է չընկճուիլ, չուսահատիլ, չտկարանալ և աստուածային պատկերը իր մէջ չխաթարել:

Դժբախտաբար կան խումբ մը մարդիկ, որոնք չեն արժևորեր իրենց տրուած կոչումը, կը հեռանան Աստուծմէ, աստուածայինէն, բարիէն և լոյսէն՝ ապրելով խաւարին մէջ չարին տիրապետութեամբ: Բարեբախտաբար կան նաև խումբ մը մարդիկ, որոնք գիտակցելով իրենց կոչումին, կ'արժևորեն իրենց կեանքը, կը զգան Աստուծոյ ներկայութիւնը, կը պահեն իրենց մէջ աստուածային պատկերին մաքրութիւնը և կը քալեն այն ճանապարհով, որ Աստուած Իր Միածին Որդիին միջոցով բացաւ մեզի համար՝ մարդու համար, մեր փրկութեան համար:

Մեզմէ իւրաքանչիւրը այսօր կը մտածէ թէ՛ որ խումբին կը պատկանի, կ'ուզենք ապրիլ խաւարի մէջ, թէ՛ լոյսի մէջ, խտով նման, թէ՛ մարդու նման, որ իր մէջ ունի աստուածային պատկերին նմանութիւնը:

Ո՞ր ճանապարհով կ'ուզենք քալել, չարին՝ սատանային հետևելով հասնելու անդունդ, թէ՛ Աստուածորդիին հետևելով դառնալու լոյսի որդի, ստանալու անմահին վարձատրութիւնը և ժառանգելու երկնքի յաիտենական արքայութիւնը:

Յիսուսի Աւետարանը իւրաքանչիւր քրիստոնէայի կը յուշէ, թէ ինչ առարկայական փոփոխութիւններ պէտք է յանձն առնէ մարդ իր կեանքի ընթացքին: Անիկա հիմնաքարն է՝ ձերբազատելու կրաւորական հաւատքէն և ազատօրէն ընտրելու ներգործական հաւատքը: Ան Քրիստոնէայ հաւատացեալին կը սորվեցնէ նաև աշխարհին և իր նմանին հանդէպ ունեցած իր անտարբերութենէն հրաժարելու և իսկական Քրիստոնէական կենցաղ մը որդեգրելու արուեստը, յանձնառու ըլլալով իրագործել սիրոյ և խաղաղութեան կեանք մը՝ ամէն միջավայրի և ամէն կացութեան մէջ:

Ահաւասիկ, տարեվերջի սեմին այս մտածումներով փակենք հինը և սկսինք Նոր Տարին՝ հաւատարիմ մնալով ՄԵՐ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԿՈՒՉՈՒՄԻՆ:

ԲԱԲԳԷՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Ս. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱՅ ՍԱՐԿԱԿԱԳ

Ստեփանոս անունը յունարեն է, կը նշանակէ պսակ: Ա. դարու քրիստոնէայ անդրանիկ վկան, որ իր արիւնը թափած է Յիսուս Քրիստոսը Աստուծոյ Որդի վկայելով: Մէկը Յիսուսի եօթանասուն (կամ եօթանասուններկու) աշակերտներէն, զոր, ուրիշ վեց հոգիներու հետ, նախնական եկեղեցին Պետրոս առաքելի առաջնորդութեամբ կարգած է եկեղեցւոյ սեղանի սպասաւոր (սարկաւազ):

Վարքագրական աղբիւրներու համաձայն՝ Ստեփանոս սերած էր Յուդայի զարմէն, Քրիստոս Աստուծոյ ցեղակիցն ու օրինապահ ծնողներու զաւակ էր: Յիսուսի մահուան դատավճիռին կայացման ատեն, դէռ պատանի ըլլալով, Կայիափա քահանայապետին ծառան էր: Երբ Տիրոջ տունը կը տանին, Ստեփանոսն իր գլխու վարջամակը կը փռէ Երկնաւոր Վարդապետին ոտքերուն տակ եւ կը մօտենայ անոր՝ ցոյց տալով իր անդաւաճան ու անկեղծ սէրը: Բայց ատիկա կը զայրացնէ քահանայապետը, որ կը վտարէ Ստեփանոսը: Պատանին ականատես կ'ըլլայ Տիրոջ մահուան ու թաղման, բայց Աստուածորդիին հրաշափառ յարութեամբ վերստին ուրախութիւն կ'ապրի առաքելներուն հետ: Ըստ Ս. Գրիգոր Տաթևացիի՝ սուրբը կ'երթայ առաքելներուն քով, մկրտուելով Պետրոս եւ Յովհաննէս առաքելներու ձեռամբ: Մկրտութեան պահուն ջուրին վրայ կ'երեւի լուսապսակ մը, որ կու գայ կը հանգչի սուրբին վրայ: Այս զարմանահրաշ դէպքէն ետք անոր կու տան «Ստեփանոս» անունը, որ կը նշանակէ պսակաւոր:

Ս. Գիրքը Ստեփանոս Նախավկայ սարկաւազին մասին կը վկայէ, որ ան լեցուած էր աստուածային «շնորհներով եւ զօրութեամբ», «... ժողովուրդին մէջ զարմանալի գործեր եւ մեծամեծ նշաններ կ'ընէր»:

Ս. Ստեփանոսն Աստուծմէ տրուած շնորհներով եւ զօրութեամբ հրաշքներ կը գործէր: Ժողովարանէն շատերը կը վիճէին անոր հետ, բայց ոչ ոք կրնար դէմ կանգնիլ այն

խնաստութեան ու Հոգիին, որմով ան կը խօսէր: Սուրբ Հոգիի զօրութեամբ քարոզած է Յիսուս Քրիստոսը, որուն պատճառով արտասահմանէն եկած հրեաները Ստեփանոս Նախավկային դէմ գրգռած են Երուսաղէմի հրեայ ժողովուրդը, քահանաներն ու օրէնսգէտերը եւ զինք յանձնած բարձրագոյն ատեանին:

Ս. Ստեփանոսի պատիժը սահմանուած էր արդէն:

Եւ բերին կանգնեցուցին սուտ վկաներ, որոնք կ'ըսէին. «Այս մարդը չի դադրիր հայհոյական խօսքեր ըսելէ այս սուրբ տեղին եւ օրէնքին դէմ...» ... Եւ բոլոր անոնք, որոնք նստած էին ատեանին մէջ, անոր նայելով՝ տեսան, որ անոր երեսը հրեշտակի երեսի նման էր:

Ի պատասխան այդ բանասարկութեան՝ Ստեփանոս Նախավկան ատեանին մէջ սկսած է Ս. Հոգիով մեկնել Հին կտակարանը, թէ՛ բոլոր մարգարէները նախապէս վկայած են Արդարին՝ Մեսիային, Յիսուս Քրիստոսի գալուստը: Եւ եզրափակելով՝ ըսած է. «Ձեր հայրերը մարգարէներէն զո՞վ չհալածեցին: Եւ սպաննեցին անոնք, որոնք նախօրօք պատմած էին Արդարին գալստեան մասին, որու մատնիչներն ու սպաննողները եղաք դուք այժմ, դուք, որ հրեշտակներու հրամաններու միջոցով օրէնքն ստացաք, բայց զայն չպահեցիք»:

Ս. Ստեփանոսն ատեանին մէջ արտասանած իր պաշտպանական այս ճառով կ'ապացուցէ ներկաներուն, որ Յիսուս է խոստացեալ Մեսիան, իսկ հրեաները կը յանդիմանէ իրենց խստասրտութեան համար: Այդ պատճառով զինք քաղաքէն դուրս կը տանին քարկոծելու՝ իրենց զգեստները դնելով Սաւուղ անունով երիտասարդի մը ոտքերուն առջեւ: (Սաւուղը Պօղոս առաքելն էր, որ սկիզբը կը հալածէր քրիստոնյաները: Սակայն ան ալ Աստուծոյ ողորմութեամբ կը ճանչնայ ճշմարիտ Աստուածը՝ Յիսուս Քրիստոսը, հետագային դառնալով Աւետարանի ամենաեռանդուն քարոզիչը):

Երբ Երուսաղէմի շրջակայքը, զայն քարկոծելով կը սպաննէին, ան բացազանչած է. «Ահա կը տեսնեմ երկինքը բացուած եւ մարդու Որդին, որ կանգնած է Աստուծոյ աջ կողմը»: Ստեփանոս Նախավկան, Աստուծմէ թողութիւն խնդրելով զինք քարկոծողներուն համար, ըսած է. «Տէր թող այս մեղքը գործողները չճանրանայ անոնց վրայ», ապա մեռած: Անոր սպաննութեան ականատես եւ կամակից Սօղոսը (ապագայ Պօղոս առաքելը) հետագային, դարձի գալէն ետք, գրած է.

«Եւ երբ կը թափէր քու վկայիդ՝ Ստեփանոսի արիւնը, ես էի, որ անոր քով կանգնած էի եւ համաձայն էի անոր սպաննութեան, եւ զինք սպանողներուն զգեստները կը պահէի»:

Ըստ վկայագիրներու՝ Ստեփանոս Նախավկան թաղած են Գամաղիէլը (Պօղոս առաքելի ուսուցիչը) եւ Նիկողեմոսը (Յիսուսի ծածուկ աշակերտներէն)՝ իրենց ազարակին մէջ, ուր հետագային թաղած են նաեւ զիրենք: Այնուհետեւ Ստեփանոս Նախավկային տապանակը Յուլիանէ իշխանուհին ամփոփած է Կոստանդնուպոլսոյ մէջ: Հետագային անոր մատուցները տեղափոխած են Վենետիկ եւ դրած Ս. Գեորգ կղզիի Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ուր ամէն տարի կը տօնեն անոր յիշատակը:

Ս. Ստեփանոս քրիստոնէութեան հաւատքին առաջին նախավկան ըլլալուն, Հայ եկեղեցին անոր շնորհած է նախավկայ կոչումը եւ ամէն տարի արարողութեամբ կը յաւերժացնէ անոր յիշատակը Դեկտեմբեր ամսուան վերջին շաբաթը, 25 Դեկտեմբերին կամ յաջորդ օրը:

Ստեփանոս Նախավկան անդրանիկ վկան է, որ իր նահատակութեամբ ճամբայ բացած է հետագայ վկաններուն ու մարտիրոսներուն: Եկեղեցւոյ հայրերն ու վարդապետները ներբողականներ հիւսած են Ս. Ստեփանոս Նախավկային մասին, որոնցմէ նշանաւոր են՝ Եփրեմ Ասորիի, Պրոկղի, Գրիգոր Նիսացիի, Օգոստինոսի ներբողեան-ճառերը:

ՊԵՏՐՈՍ ԵՒ ՊՕՂՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼՆԵՐ

Ս.ՊԵՏՐՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼ

Ս.ՊՕՂՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼ

«Քեզի կ'ըսեմ թէ ժայռ ես դուն, եւ այդ ժայռին վրայ պիտի շինեմ իմ եկեղեցիս» (Մտ 16.18):

Նախկին անունով Շնաւոն կամ Սիմոն: Յիսուս զինք կոչեց Կեփաս (Պետրոս), որ կը նշանակէ ժայռ (վեմ): Ան Բեթսայիդա քաղաքէն էր, որդին՝ Յովսանի եւ եղբայրը՝ Անդրէաս առաքեալին:

Ս. Պետրոս նախքան Յիսուսի հանդիպիլը կը զբաղէր ձկնորսութեամբ: Ան ընդառաջելով Քրիստոսի հրաւերին, ձգեց ամէն ինչ, հետեւեցաւ Տիրոջ եւ դարձաւ «մարդու որսորդ» (Մտ 4.19):

Ան որպէս Քրիստոսի աշակերտը եւ առաքեալը, զանազան վայրերու մէջ քարոզեց Քրիստոսի Աւետարանը եւ բժշկեց հիւանդները: Այլ խօսքով՝ իր կեանքը ամբողջութեամբ նուիրեց մարդկութեան հոգիներու փրկութեան առաքելութեան, դառնալով Քրիստոսի Աւետարանի վկան:

Առաքեալը Սուրբ Հոգիի առաջնորդութեամբ գրեց երկու նամակ: Առաջինը՝ Ներոն կայսեր հալածանքներու ընթացքին, որուն զլիաւոր նպատակն էր քրիստոնէաները քաջալերել եւ Քրիստոսի կեանքի օրինակով յոյս ներշնչել անոնց: Երկրորդը՝ պայքարիլ կեղծ ուսուցողներուն եւ յատկապէս անոնց ուսուցումներէն բխած անբարոյականութեան դէմ:

Այդ ժամանակաշրջանին Հռոմի մէջ կը գտնուէր Սիմոն մոզը (կախարդ), որ Ներոն կայսեր կողմէ յարգուած անձ մըն էր եւ ինքզինք իբրեւ Քրիստոս կը ներկայացնէր: Այս պատճառով Ս. Պետրոս եւ Ս. Պօղոս առաքեալներ աստուածային զօրութեամբ նախատեսցին զայն Կայսեր ատեանին առջեւ, որուն իբրեւ հետեւանք, մոզը չարաչար հոգին աւանդեց: Ներոն տեսնելով պատահաձր, մանաւանդ պալատականներէն ոմանց հաւատքն ու դարձը դէպի քրիստոնէութիւն, զայրացած կը հրամայէ սպաննել սուրբ առաքեալները, 66 թուականին:

Ս. Պետրոս ինքզինք արժանի չի նկատեր Տիրոջ նման խաչուելու, ուստի զլիսիվայր կը խաչուի:

Սուրբերուն յիշատակը անմահացնելու նպատակաւ իրենց անունով փառահեղ եկեղեցիներ կը կառուցուին, որոնց մէկ մասին մէջ կը տեղադրուին սուրբերուն մասունքները:

Արդարեւ, մեզմէ կը պահանջուի անսալ Առաքեալի առաջին նամակին մէջ մեզի ուղղուած կոչին՝ «Մօտեցէ՛ք անոր, Քրիստոսին, որովհետեւ Ի՛նքն է այն կենդանի վեմը, որ թէպէտ մարդոցմէ մերժուաց, բայց Աստուծմէ ընտրուած պատուական վեմն է» (Ա.Պտ 2.4):

Ս. Պօղոս առաքեալ կամ Պաւղոս (որ կը նշանակէ «փոքր»), երբեմն կոչուած է Սօղոս կամ Սաւղոս (որ նոյնպէս «փոքր» կը նշանակէ), Բենիամինի ցեղէն էր, ծնած Տարսոս քաղաքին մէջ, նաեւ Հռոմի քաղաքացի:

Ան իր բարձրագոյն ուսումը ստացած է իր ծննդավայրի համալսարանին մէջ, ապա, երթալով Երուսաղէմ աշակերտած է յայտնի աստուածաբան Գամաղիէլ անուն օրէնքի ուսուցիչ վարդապետին (Գրծ 5.34): Դարձած էր կծու, մուլեռանդ հրեայ մը, փաստելու համար կրօնքի հանդէպ իր ունեցած նախանձախնդրութիւնը եւ հաւատարմութիւնը՝ սկսած էր ձերբակալել բազմաթիւ անմեղ քրիստոնէաներ:

Սօղոս երբ Դամասկոս կ'երթար քրիստոնէաները հալածելու, ճամբու ընթացքին յանկարծ զօրաւոր լոյս մը կը փայլատակէ եւ զինք գետին կը ձգէ, ապա ձայն մը կը լսուի որ կ'ըսէ. «Ես եմ այն Յիսուսը, որ դուն կը հալածես: Հիմայ ե՛լ, ոտքի՛ կանգնէ, որովհետեւ քեզի երեւցայ՝ որպէսզի քեզ ինծի օգնական դարձնեմ: Քեզ պիտի ազատեմ այս ժողովուրդին ձեռքէն, ինչպէս նաեւ հեթանոսներէն, որոնց մէջ պիտի դրկեմ, որպէսզի անոնց աչքերը բանաս, զանոնք խաւարէն դէպի լոյս եւ Սատանային իշխանութենէն դէպի Աստուած դարձնես» (Գրծ 26.16-18):

Այս դէպքէն ետք, Սօղոս կը դառնայ Քրիստոսի 13-րդ Առաքեալը, քրիստոնէական հաւատքի ախոյեաններէն եւ եկեղեցոյ պանծալի դէմքերէն:

Իր կոչումը երկինքէն ստացած Ս.Պօղոս առաքեալ կը քարոզէ աւելի քան վաթսուն եւ հինգ քաղաքներու մէջ: Պօղոս Առաքեալ իր կեանքի ընթացքին, աննպաստ պայմաններու մէջ աւետարանը կը քարոզէ՝ փոքր Ասիոյ եւ եւրոպական ցամաքամասերու վրայ:

Հազարաւոր հոգիներ կը փրկուին, եկեղեցիներ կը հիմնուին, եկեղեցականներ կը ձեռնադրուին եւ իր կողմէ 14 առաքելական նամակներ կը գրուին, այս բոլորը Աստուծոյ զօրութեամբ եւ շնորհիւ՝ կը պարտինք Պօղոս Առաքեալին:

Ան որպէս քրիստոնէութեան տարածիչ զանազան չարչարանքներու ենթարկուելէ ետք հռոմայեցի ըլլալուն համար խաչի անարգ մահուան չի դատապարտուիր, այլ՝ սուրով կը զլիսատուի Հռոմի մէջ:

Ս. ՅԱԿՈԲ ՄԾՐՆԱՅԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏ

Ս. Յակոբ Մծրնացին ծնած է Մծրին քաղաքին մէջ: Հայկական աղբիւրներու համաձայն, ան եղած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի հօրաքրոջը՝ Խոսրովուհիի որդին:

Մանկութիւնը անցուցած է Կեսարիոյ մէջ և իր երիտասարդութեան առաջին տարիները նուիրած է ուսման: Հոգևորականի կրթութիւնը ստացած է Կեսարիոյ մէջ՝ Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչի հետ միասին, այնուհետև, 330-ին, Անտիոքի Մելիտոս Հայրապետին կողմէ եպիսկոպոս ձեռնադրուած է՝ Մծրինի աթոռին համար:

Ան եղած է հմուտ կրօնապետ և իր անուան վերագրուած են շատ մը վարդապետական-ուսուցողական գրութիւններ, ճառեր, բարոյախօսականներ, որոնք հայերէնի թարգմանուած են Ե. դարուն:

Ս. Յակոբ ըլլալով հոետոր, քաջ քարոզիչ, ճգնող և միաժամանակ հրաշագործ Հայրապետ մը՝ մասնակցած է Նիկիոյ Տիեզերական Ա. ժողովին և մեծ համբաւ ունեցած:

Ըստ հրաշապատում աւանդութեան մը, ան երեք անգամ փորձած է բարձրանալ Արարատի գագաթը՝ Նոյեան Տապանէն մասունք մը ապահովելու համար, սակայն վերելքին նուաճումը անկարելի ըլլալով, աստուածային միջամտութեամբ հրեշտակ մը անոր յանձնած է՝ մասունքը, որ մինչև այսօր իբրև սրբութիւն կը պահուի Ս. Էջմիածնի գանձատան մէջ:

Աւելին, Ս. Յակոբ Մծրնացի Հայրապետ շատ մը հրաշքներ կատարած է, որոնք մեզի հասած են աւանդաբար, և այդ պատճառով, իր ողջութեան իսկ կոչուած է Հրաշագործ Հայրապետ: Վախճանած է 338ին:

ՄԱՆԿԱՊԱՏԱՆԵԿԱՆ

ԺԱՅՈՒ ՎՐԱՅ ՇԻՆԵԼ ՏՈՒՆԸ

Յիսուս երկու տուն շինողներուն պատմութիւնը պատմեց ժողովուրդին, և նշեց, որ անոնցմէ մէկը իր տունը շինեց ժայռի վրայ, իսկ միւսը՝ ասօղի: Երբ փոթորիկ ելաւ, ասօղի վրայ շինուած տունը փլաւ....:

Կարդա՛ Պուկասի աւերարանին 6-րդ գլխու 46-49րդ Քամարները:
Պարկերները բաղդաբելով կրնան 10 Կարբերութիւններ գտնել:

